

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-25>

УДК 338.432

Реалізація потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві України

Полковниченко С.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики
Чернігівського національного технологічного університету

Козловська С.М.

студентка
Чернігівського національного технологічного університету

Середюк І.О.

студентка
Чернігівського національного технологічного університету

У статті розкрито сутність потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві. Виділено стадії реалізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва. Виявлено особливості реалізації потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві. Досліджено основні проблеми реалізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва в Україні. Визначено напрями активізації використання потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві України.

Ключові слова: мале сільськогосподарське підприємництво, потенціал малого сільськогосподарського підприємництва, малі сільськогосподарські підприємства, фізичні особи – підприємці, підприємницьке середовище, державна підтримка.

Полковниченко С.А., Козловская С.М., Середюк И.А. РЕАЛИЗАЦИЯ ПОТЕНЦИАЛА МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ УКРАИНЫ

В статье раскрыта сущность потенциала малого предпринимательства в сельском хозяйстве. Выделены стадии реализации потенциала малого сельскохозяйственного предпринимательства. Выявлены особенности реализации потенциала малого предпринимательства в сельском хозяйстве. Исследованы основные проблемы реализации потенциала малого сельскохозяйственного предпринимательства в Украине. Определены направления активизации использования потенциала малого предпринимательства в сельском хозяйстве Украины.

Ключевые слова: малое сельскохозяйственное предпринимательство, потенциал малого сельскохозяйственного предпринимательства, малые сельскохозяйственные предприятия, физические лица – предприниматели, предпринимательская среда, государственная поддержка.

Polkovnychenko S.O., Kozlovskaya S.M., Serediuk I.O. REALIZATION OF THE POTENTIAL OF SMALL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINIAN AGRICULTURE

The article reveals the essence of the potential of small entrepreneurship in agriculture. The stages of realization of the potential of small agricultural entrepreneurship are highlighted. The peculiarities of realization of the potential of small entrepreneurship in agriculture are revealed. The main problems of realization of the potential of small agricultural entrepreneurship in Ukraine are investigated. The directions of intensification of the use of the potential of small entrepreneurship in Ukrainian agriculture are determined.

Keywords: small agricultural entrepreneurship, potential of small agricultural entrepreneurship, small agricultural enterprises, individual entrepreneurs, business environment, state support.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Невід'ємним та обов'язковим складником розвитку аграрного виробництва є мале сільськогосподарське підприємництво, реалізація потенціалу якого значною мірою визначає рівень соціально-економічного розвитку країни та забезпечення добробуту сільства.

Крім суттєвої частки в загальному обсязі сільськогосподарського виробництва, мале підприємництво відіграє велику роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави, розв'язанні соціальних проблем села, налагодженні сталого розвитку сільських територій, забезпеченні зайнятості шляхом створення нових робочих місць, підтримці доходів сіль-

ського населення. За умов складної економічної ситуації в Україні мале сільськогосподарське підприємництво є одним із головних важелів для виходу національного господарства з кризового стану, тому дослідження реалізації потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві України є важливою й актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В економічній літературі розглядаються різні аспекти малого підприємництва в аграрному секторі економіки. Вагомий внесок у дослідження даної проблеми зробили В.І. Борейко [1], М.Й. Малік [2], О.І. Маслак [3], О.Б. Назаркевич [4], Н.П. Резнік [5], М.О. Сичова [6], Т.І. Яворська [7] та ін., у роботах яких висвітлено проблеми і перспективи розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях, розглянуто проблеми, що перешкоджають розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки, запропоновано заходи з розвитку малого підприємництва в аграрному секторі економіки. Проблеми потенціалу малого підприємництва досліджували С.К. Березинець [8], Н.В. Гришина [9], В.В. Лукашук [10] тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим питання формування та реалізації потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві залишаються недостатньо вивченими. Зростання значення малого підприємництва в розвитку сільського господарства та відсутність комплексних напрацювань зазначеної проблеми в економічній літературі потребують продовження наукового пошуку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження теоретичних і практичних аспектів реалізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва, визначення проблем та шляхів активізації його використання. У зв'язку із цим поставлено такі завдання: розкрити сутність потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві; виділити стадії реалізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва; виявити особливості реалізації потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві; дослідити основні проблеми реалізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва в Україні; визначити напрями активізації використання потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на використання у сучасній економічній літературі, категорія «потенціал

малого сільськогосподарського підприємництва» залишається практично не розкритою.

На нашу думку, потенціал малого сільськогосподарського підприємництва варто розглядати у вузькому і широкому значеннях. У вузькому значенні це – сукупність людських ресурсів, здатних і готових займатися підприємницькою діяльністю в сільськогосподарській сфері.

Проте для здійснення підприємницької діяльності, крім трудових ресурсів, необхідні також матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні, науково-технічні, інноваційні та соціально-комунікативні ресурси. Тому в широкому значенні потенціал малого сільськогосподарського підприємництва ми розуміємо як сукупність трудових, інвестиційно-інноваційних, фінансових та ін. ресурсів і реальних можливостей їх використання щодо самостійного, ініціативного, на власний страх і ризик виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, а також надання послуг для задоволення потреб покупців та отримання доходу. Тобто цю категорію потрібно розглядати як складну систему з відповідною структурою, наявними зв'язками і взаємозалежностями.

Потенціал малого сільськогосподарського підприємництва необхідно розглядати в єдності трьох стадій: формування, використання і відтворення.

Формування потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва передбачає залучення й організацію системи ресурсів і їх можливостей так, щоб результат їх взаємодії сприяв досягненню поставленої мети. Цей процес відбувається в конкретних умовах зовнішнього та внутрішнього середовища під впливом певних чинників, які нами систематизовано і відображено на рис. 1.

Реалізація (використання) потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва відбувається через діяльність малих підприємств (юридичних осіб) та фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність без утворення юридичної особи (індивідуальні підприємці). За законодавством України середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) у зазначених суб'єктів не перевищує 50 осіб та річний дохід не перевищує суму, еквівалентну 10 млн. євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [11].

Галузева специфіка сільського господарства зумовлює особливості реалізації потенціалу малого підприємництва в аграрному секторі. Тому підприємець повинен: враховувати специфічні особливості землі як основного засобу

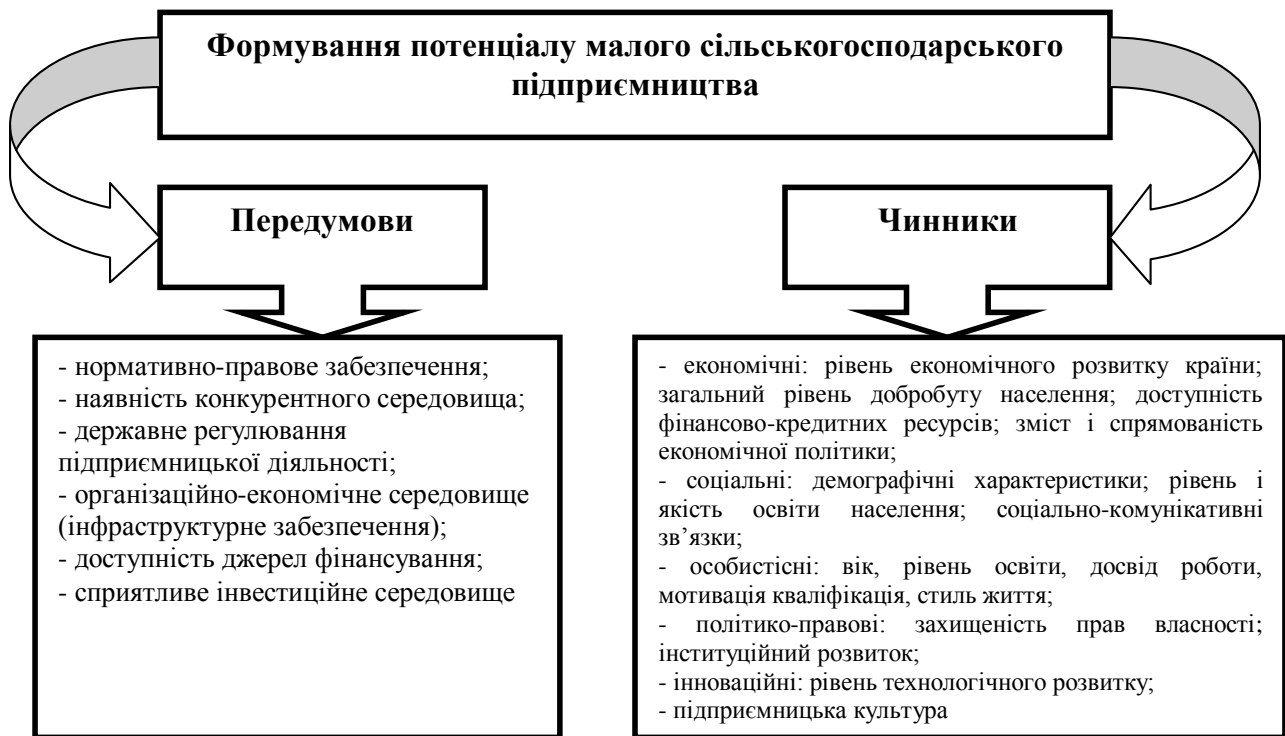


Рис. 1. Умови та чинники формування потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва

Джерело: складено авторами на основі [2; 8; 9]

виробництва, поліпшувати її якість; дбати про створення страхових фондів; знати як закони природи, так і економічні закони; володіти знаннями з організації сільськогосподарського виробництва; значну частину своєї діяльності приділяти здійсненню агромаркетингу; вчасно, у необхідному обсязі та асортименті задовольняти потреби споживачів; підвищувати конкурентоспроможність продукції тощо.

Ефективність використання потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва залежить від якості системи управління ресурсами на рівні господарюючих суб'єктів і територіального утворення, а також від її здатності реагувати на зміни умов господарювання. Крім того, важливу роль у реалізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва відіграє державна підтримка суб'єктів господарювання.

Матеріальною основою формування і реалізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва є фінансові ресурси, які створюються і використовуються для фінансового забезпечення процесу розширеного відтворення суб'єкта господарювання, вирішення соціальних потреб працівників.

Відтворення потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва означає від-

новлення ресурсів і їх можливостей у постійно мінливих пропорціях, які залежать від фінансового стану господарюючого суб'єкта, стратегії і тактики його розвитку, кон'юнктури ринку, стадії економічного циклу (криза, спад, поживавлення або підйом) та ін.

У цілому стан потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва залежать від спрямованості економічної політики держави, досягнутого рівня розвитку національного господарства, сформованого конкурентного середовища.

У сучасних умовах потенціал малого сільськогосподарського підприємництва в Україні використовується недостатньо ефективно, оскільки середовище його функціонування не відповідає вимогам ринкової економіки і на даному етапі розвитку є несприятливим для реалізації його потенціалу. Мале сільськогосподарське підприємництво стикається з багатьма проблемами, які створюють перешкоди на шляху до його ефективного функціонування і розвитку.

Серед цих проблем науковці виділяють: відсутність потрібного власного капіталу; дисбаланс у паритеті цін на промислову і сільськогосподарську продукцію, продукцію рослинництва і тваринництва; значну забор-

гованість перед банківськими та бюджетними установами; недосконалість системи кредитування і субсидування виробництва продукції сільського господарства, зокрема труднощі з отриманням кредиту, обмежений доступ до фінансових ресурсів; відсутність матеріально-технічної бази через слабку фінансову підтримку і недостатнє кредитне забезпечення; недосконалість системи оподаткування (надмірні податки, часті зміни до вимог податкової звітності, нестабільність податкової політики), що спонукає аграріїв до бартерних операцій і приховування частини виробленої продукції; недостатньо сформовану психологію селян до приватного господарювання; низький рівень організації кооперування фермерів, створення асоціацій; недосконалість правової захищеності малих підприємств від бюрократичного апарату держави та великих сільськогосподарських підприємств; несумлінність великого бізнесу та нерівні можливості в конкуренції з ним; слабкорозвинену комунікаційну та ринкову інфраструктуру, дефіцит інформації про ринок та виробництво; відсутність установ, що підтримують підприємництво; недостатній попит на продукцію, неплатоспроможність споживачів; слабку державну підтримку, труднощі з прогнозуванням, вибором правильних векторів розвитку своєї справи, нестабільність економічної ситуації в країні тощо [4–7].

Заходи держави з підтримки розвитку малого підприємництва досить часто носять декларативний характер і не підкріплені реальними фінансовими ресурсами. За умов активного формування великими агрофірмами власних сировинних зон, могутніх позицій посередницьких структур у сфері обігу сільськогосподарської сировини суб'єкти малого сільськогосподарського підприємництва за рівнем виробничих затрат, маркетингового забезпечення нездатні конкурувати з великими інтегрованими агрокомплексам.

У рамках дослідження авторами проведено опитування суб'єктів малого підприємництва в сільському господарстві Городнянського району Чернігівської області. У результаті анкетування отримано відповіді від 53 (66,25%) осіб чоловічої статі і 27 (33,75%) осіб жіночої статі. Вік респондентів – 25–65 років.

Опитування свідчить, що для 70% підприємців основною причиною, яка спонукала до підприємницької діяльності, є бажання отримати більші доходи, 20% підприємців не могли знайти іншої роботи. 50% опитуваних у сфері підприємництва працює більше 10 років, 45% – від 5 до 10 років, решта – 1–5 років.

Хоча ведення підприємницької діяльності має низку труднощів і перешкод, підприємці здатні вести бізнес уже довгий період часу. У 70% підприємців чисельність робітників становить 10–50 осіб, у 20% – менше 10 осіб, 10% працює самостійно. Це є позитивним показником, адже з'являються робочі місця на селі. Матеріальний стан 66% оцінюють як середній, решта – нижче середнього. Жоден із підприємців не вважає своє матеріальне становище високим. 30% опитуваних мають повну вищу освіту, 50% – неповну вищу освіту, 20% – професійно-технічну освіту. Лише 15% можуть з упевненістю сказати, що їхня діяльність є успішною повною мірою, решта – частково успішною. Щодо чинного законодавства, то жоден не відповів, що задоволений повною мірою, 45% відповіли, що частково, решта – не задоволені. 75% підприємців вважають, що реалізація чинного законодавства є неефективною, а 25% – абсолютно неефективною, тобто носить декларативний характер. Це свідчить про недовіру до держави, на думку підприємців, її діяльність здебільшого є безрезультатною. Джерелом фінансування діяльності у 60% є залучені кошти, 15% – державна фінансова підтримка, 25% – власні кошти. Більше половини оцінює рівень наявної підтримки малого підприємництва як недостатній.

Чинниками, які стримують розвиток підприємницької діяльності, є труднощі з оподаткуванням (для 66% опитуваних), дефіцит фінансових ресурсів (70%), платоспроможність споживачів (55%), недостатність знань щодо ведення підприємницької діяльності (45%), складні процедури отримання фінансової підтримки (74%), занадто часті перевірки контролюючих органів (35%).

У цілому більшість вважає, що порівняно з 2013 р. умови ведення підприємницької діяльності (75%), доступ до фінансово-кредитних ресурсів (72%), доступ до матеріальних ресурсів (земля, приміщення тощо) (56%), система оподаткування (76%) стали гірші. Водночас ставлення жителів села до малого підприємництва (70%), а також відношення місцевої влади до малого підприємництва (65%) стало краще. Ставлення центральної влади до малого підприємництва для 46%, відносини представників малого і великого підприємництва для 54%, державна підтримка малого підприємництва для 40% залишилися стабільно поганими, а відносини з контролюючими органами залишилися стабільно добрими (60%).

Найважливішим напрямом ефективного використання потенціалу малого підприємни-

цтва в сільському господарстві виступає поєднання свободи господарювання на землі, тобто внутрішнього середовища, з державною підтримкою підприємства в зовнішньому оточенні.

Реалізація потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва можлива лише за наявності відповідного регуляторного інституціонального середовища, державного регулювання, а в сучасних умовах ще й вагомій державній підтримки. Недооцінка ролі та ігнорування проблем розвитку і реалізації потенціалу малого підприємництва в сільському господарстві є стратегічним прорахунком Української держави.

Формування у суспільстві стабільного внутрішнього й зовнішнього підприємницького середовища передбачає створення в країні сприятливої соціально-економічної та політичної ситуації, забезпечення економічної свободи дієздатним громадянам для ведення підприємницької діяльності із виробництва, переробки і реалізації сільськогосподарської продукції, надання послуг, виконання робіт, спрямованих на задоволення запитів кінцевих споживачів й отримання підприємницького прибутку на рівні, необхідному для розширеного відтворення.

Заходи державної політики регулювання малого сільськогосподарського підприємництва повинні бути спрямовані, з одного боку, на захист інтересів малих підприємств у пріоритетних секторах аграрної сфери і створення сприятливих умов для їх розвитку, а з іншого – на адресну підтримку і розвиток перспективних напрямів малого сільськогосподарського підприємництва відповідно до пріоритетів, установлених специфікою розвитку економіки регіонів [5].

Опрацювання наукових джерел дало змогу виділити такі напрями державної підтримки малого сільськогосподарського підприємництва: фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка; забезпечення участі сільськогосподарських підприємств у виконанні поставок для державних, регіональних і місцевих потреб; удосконалення нормативно-правової бази; сприяння створенню інфраструктури на селі; встановлення системи пільг, у тому числі пом'якшення податкової політики; допомога в матеріально-технічному та інформаційному забезпеченні.

Для активізації використання потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва потрібно розробити механізм взаємодії малих сільськогосподарських підприємств із місцевою владою; привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та орга-

нів місцевого самоврядування у відповідність з принципами державної регуляторної політики; забезпечити належний рівень підготовки та перепідготовки кадрів для заняття підприємництвом; забезпечити малих підприємців доступом до необхідної інформації; розробити механізми фінансово-кредитної підтримки суб'єктів малого аграрного підприємництва, що здійснюють інноваційну діяльність, стимулювати співпрацю між секторами великого і малого підприємництва, зокрема у сфері інновацій.

Висновки з цього дослідження. До найбільш характерних проблем реалізації малого сільськогосподарського підприємництва варто віднести: фінансову скруту; нестабільність податкової політики; неплатоспроможність споживачів; недостатній попит на продукцію; дефіцит інформації про ринок та виробництво; значну заборгованість перед банківськими та бюджетними установами; слабку державну підтримку; труднощі з прогнозуванням, вибором правильних векторів розвитку своєї справи; несумлінність великого бізнесу; нестабільність економічної ситуації в країні тощо.

Незважаючи на існування серйозних проблем, мале сільськогосподарське підприємство поки що є важливим товаровиробником сільськогосподарської продукції в Україні. Але його потенціал залишається недостатньо задіяним, що потребує швидкого системного вирішення організаційних, фінансових, інформаційних і законодавчих проблем у цьому секторі, насамперед, за рахунок удосконалення його підтримки з боку держави.

Основними напрямками активізації потенціалу малого сільськогосподарського підприємництва повинні стати: раціональне поєднання ринкового механізму господарювання на селі з державним регулюванням; удосконалення механізму кредитування, оподаткування, оплати праці та інформаційно-консультаційного забезпечення суб'єктів господарювання; розширення розмірів господарств на умовах оренди; об'єднання підприємців у кооперативи для постачання техніки, переробки й реалізації продукції, інформаційно-консультаційного сервісу тощо.

Сприяння розвитку малого сільськогосподарського підприємництва не тільки створюватиме, прямо чи опосередковано ініціюватиме появу нових робочих місць, а й розширить поле ділової активності, залучаючи до трудової діяльності й тих громадян, які не мають високої конкурентоздатності на ринку праці. Все це стане важливим складником у вирішенні соціальних проблем населення сільської місцевості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борейко В.І. Роль малого бізнесу в розвитку аграрного комплексу України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2015. Вип. 28. С. 4–8.
2. Малік М.Й., Забуранна Л.В. Перспективи розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях України. Економіка АПК. 2015. № 6. С. 5–14.
3. Маслак О.І. Проблеми розвитку малого підприємництва в аграрному секторі економіки. Ефективна економіка. 2012. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1185> (дата звернення: 11.10.2018).
4. Назаркевич О.Б. Мале аграрне підприємництво: тенденції та проблеми розвитку. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Т. 23. № 18. С. 211–216.
5. Резнік Н.П. Розвиток малих форм господарювання: проблеми і перспективи в регіональному АПК. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2015. Вип. 11. Ч. 3. С. 32–37.
6. Сичова М.О., Шевченко Н.О. Особливості розвитку підприємництва в аграрному секторі регіону. Агросвіт. 2010. № 13. С. 2–4.
7. Яворська Т.І. Малий бізнес в аграрному підприємстві та особливості класифікації його суб'єктів. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2016. № 2 (31). С. 99–104.
8. Березинець С.К. Потенціал малого бізнесу: формування та напрями реалізації. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Економічна». 2013. Вип. 2. С. 202–207.
9. Гришина Н.В. Фактори і умови формування та реалізації потенціалу малого підприємництва. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2013. № 5. Т. 1. С. 231–235.
10. Лукащук В.В. Потенціал малого підприємництва Миколаївської області для забезпечення її сталого розвитку. Економічні інновації. 2014. Вип. 57. С. 204–221.
11. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 10.10.2018).

REFERENCES:

1. Boreiko, V.I. (2015). Rol maloho biznesu v rozvytku ahrarnoho kompleksu Ukrainy [The Role of small business in the development of the agricultural sector of Ukraine]. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriiia "Ekonomika": zbirnyk naukovykh prats [Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University, series "Economics"], vol. 28, pp. 4–8.
2. Malik, M.Y., Zaburanna, L.V. (2015). Perspektyvy rozvytku pidpriemnytskoi diialnosti na silskykh terytoriiakh Ukrainy [Opportunities for entrepreneurship development in rural areas of Ukraine]. Ekonomika APK [Ekonomika APK], no 6, pp. 5–14.
3. Maslak, O.I. (2012). Problemy rozvytku maloho pidpriemnytstva v ahrarnomu sektori ekonomiky [Problems of small business in agricultural sector of economy]. Efektyvna ekonomika [Efficient economy], (electronic journal), no. 6. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1185> (accessed 11 October 2018).
4. Nazarkevych, O.B. (2013). Male ahrarne pidpriemnytstvo: tendentsii ta problemy rozvytku [Small agricultural entrepreneurship: trends and problems of development]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy [Scientific Bulletin of UNFU], vol. 23, no. 18, pp. 211–216.
5. Reznik, N.P. (2015). Rozvytok malykh form hospodariuvannia: problemy i perspektyvy v rehionalnomu APK [Development of small forms of management: problems and perspectives in the regional agrarian business]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia "Ekonomichni nauky" [Scientific Journal of Kherson State University. Series "Economic Sciences"], vol. 11, p. 3, pp. 32-37.
6. Sychova, M.O., Shevchenko, N.O. (2010). Osoblyvosti rozvytku pidpriemnytstva v ahrarnomu sektori rehionu [Peculiarities of business development in the agricultural sector of the region]. Ahrosvit [Agrosvit], no. 13, pp. 2–4.
7. Yavorska, T.I. (2016). Malyi biznes v ahrarnomu pidpriemnytstvi ta osoblyvosti klasyfikatsii yoho subiektiv [Small business in agribusiness and classification features of its subjects]. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky) [Collection of scientific works of the Taurian state agrotechnological university (economic sciences)], no. 2 (31), pp. 99–104.
8. Berezynets, S.K. (2013). Potentsial maloho biznesu: formuvannia ta napriamy realizatsii [Potential small business: development and implementation directions]. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriiia ekonomichna [The Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Economic series], vol. 2, pp. 202–207.
9. Hryshyna, N.V. (2013). Faktory i umovy formuvannia ta realizatsii potentsialu maloho pidpriemnytstva [Factors and conditions of sales and potential small business]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky [Herald of Khmelnytskyi national university. Economical sciences], vol. 1, no. 5, pp. 231–235.

10. Lukashchuk, V.V. (2014). Potentsial maloho pidpriemnytstva Mykolaivskoi oblasti dlia zabezpechennia yii staloho rozvytku [Small business potential of Mykolayiv region in order to ensure its sustainable development]. *Ekonomichni innovatsii* [Economic innovations], vol. 57, pp. 204–221.

11. The Commercial Code of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed 10 October 2018).

Realization of the potential of small entrepreneurship in Ukrainian agriculture

Polkovnychenko S.O.

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Economic theory,
Chernihiv National University of Technology

Kozlovska S.M.

Student,
Chernihiv National University of Technology

Serediuk I.O.

Student,
Chernihiv National University of Technology

An integral and compulsory component of the development of agrarian production is small agricultural entrepreneurship, realization of the potential of which largely determines the level of socio-economic development of the country and ensuring the welfare of society.

The purpose of this article is to study theoretical and practical aspects of the realization of the potential of small agricultural entrepreneurship, identify problems and ways to intensify its use.

In broad context, one understands the potential of small agricultural entrepreneurship as a combination of labor, investment, innovation, financial, and other resources and real possibilities of their use in relation to independent, proactive, risk-taking production and sale of agricultural products, as well as providing services in order to meet customer needs and generate income.

The potential of small agricultural entrepreneurship should be considered in the unity of three stages: formation, use and reproduction.

Realization of the potential of small agricultural entrepreneurship takes place through the activity of small enterprises and individuals engaged in entrepreneurial activity without formation of a legal entity.

In modern conditions, the potential of small agricultural entrepreneurship in Ukraine is not used efficiently enough, since its functioning environment does not meet the requirements of market economy and at the current stage of development is unfavorable for realization of its potential.

Among the most typical problems of realization of the potential of small agricultural entrepreneurship one should consider the following: financial difficulties; instability of tax policy; insolvency of customers; insufficient demand for products; lack of information on market and production; considerable debts to banking and budgetary institutions; weak state support; difficulties with forecasting, choice of correct vectors for business development; unfairness of large businesses; instability of the economic situation in the country, etc.

Despite existence of serious problems, small agricultural entrepreneurship is still an important commodity producer in Ukrainian agriculture. However, its potential remains insufficiently engaged, thus, requiring a rapid systemic resolution of organizational, financial, information and legislative issues in this sector, primarily through improving its support from the state.

The main directions of intensification of the potential of small agricultural entrepreneurship should become: rational combination of market mechanism with state regulation while doing business; improvement of mechanisms of lending, taxation, remuneration, informational and consulting support of businesses; expanding size of businesses on lease basis; consolidation of entrepreneurs in cooperatives for the purpose of equipment supply, products processing and sales, provision of information and consulting services, etc.